

Šernas Jokūbas

*IV vyriausybės ministras be portfelio
(1919 04 12–1919 10 07)*

Gimė 1888 06 14 Jasiškių k., Nemunėlio Radviliškio vlsč., Biržų apskr. Kilęs iš evangelikų reformatų ūkininkų šeimos. Tėvai Martynas Šernas (apie 1842–1908) ir Elžbieta (buv. Žemaitytė) Dagienė-Šernienė (1848–1908). Šernai augino 5 vaikus (tris sūnus ir dvi dukras): Juozas Dagys (1872–?), Martynas Dagys (abu

netikri broliai), Elžbieta Šernaitė-Jašinskienė (1877–?), Emilija Šernaitė (1882–1884), Adomas Šernas (1884–1965), Evangelikų reformatų kunigas, buvo gabus kalboms, laisvai kalbėjo hebrajų ir graikų kalbomis; sesuo Marija Šernaitė-Šernienė (1886–1944), jos proanūkis Tomas Šernas (g. 1962) vienintelis likęs gyvas liudininkas po 1991 m. „omonininkų“ užpuolimo Medininkų pasienio poste, Lietuvos evangelikų reformatų generalinis superintendentas; sesuo Ona Šernaitė (apie 1891 06–1981 12 29); brolis Julijonas Šernas (apie 1893 02–1894 01); brolis Petras Šernas. Lietuvis, evangelikas reformatas. Buvo vedęs du kartus: pirmoji žmona – aukštuomenės dama Kleopatra (Kleofa) Florentina Brijūnaitė-Šernienė (susituokė apie 1915 m., o 1923 m. išsiskyrė), g-jos mokytoja, ji

paliko dukrą Ireną Danutę Šernaitę-Jablonskienę (1917–1998) J. Šerno globai ir išvažiavo į JAV. Dukra Irena Danutė baigė Klaipėdos pedagoginį i-tą. J. Šernas 1924 m. diplomatinėje kelionėje susipažino su turtingo Prancūzijos bankininko Fainbergo dukra – aktore Vera Fainberg Šerniene-Goldenstein (pranc. Vera Charnasse-Goldenstein 1902–1971) su kuria 1925 m. susituokė. Sūnus Jokūbas Bernardas Šernas (pranc. Jacques Sernas, 1925–2015) Prancūzijos žurnalistas, Prancūzijos, Italijos, JAV kino aktorius. J. Šernas mirė 1926 07 31 Kaune, palaidotas Nemunėlio Radviliškio kapinėse (Biržų r.).

Skaityti ir rašyti išmoko namuose. Šernų tėvai bendravo su įžymiu knygnešiu Jurgiu Bieliniumi. Pabaigęs Nemunėlio Radviliškio pradinę m-klą, 1903 m. įstojo į Slucko reformatų g-ją. 1906 m., būdamas 6 klasėje, už dalyvavimą revoliuciniame judėjime iš g-jos pašalintas be teisės įstoti į kitą m-klą. 1910 m. baigė privačią Dorpatą (Tartu) g-ą. 1910 m. įstojo į Tartu u-to Teisės f-tą, bet po metų persikėlė į Sankt Peterburgą, kurį 1914 m. baigė. Jau tuo metu aktyviai dalyvavo Peterburgo lietuvių studentų kultūrinėje veikloje bei vienus metus vadovavo studentų būreliui, kuris tyrinėjo lietuvių kultūrą.

1914 m. atvyko į Vilnių ir iš karto pradėjo aktyviai dalyvauti lietuvių gyvenime. Redagavo „Lietuvos žinias“, dalyvavo lietuvių kultūrinių, švietimo ir visuomeninių d-jų veikloje. Kartu su J. Basanavičiumi, A. Smetona, S. Kairiu, A. Stulginskiu, J. Vileišiu bei kitais aktyviais lietuvių visuomenės atstovais

svarstė Lietuvos politinės ateities perspektyvas. Šio sambūrio nariai parengė okupacinei valdžiai skirtų dokumentų, kuriuose reikalavo kraštui suteikti kultūrinių ir politinių laisvių. Kartu su bendraminčiais daugelį dokumentų taip pat pasirašė J. Šernas. Nuo 1914 m. LDNKŠ reikalų vedėjas. 1915–1918 m. dirbo istorijos mokytoju Vilniaus lietuvių g-joje.

J. Šernas organizavo Lietuvių konferenciją 1917 09 18–22 Vilniuje ir joje dalyvavo. Buvo išrinktas į LT, tapo jos generaliniu sekretoriumi. Brolis kunigas Adomas į Tarybą nepateko, tačiau ir dabar vartojame jo pasiūlytą žodį *nepriklausomybė*.

1918 02 16 pasirašė nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo aktą. Tą pačią dieną vietoje anksčiau atsistatydinusio Tarybos prezidiumo sudarius naują, J. Šernas tapo Tarybos prezidiumo sekretoriumi, šias pareigas ėjo iki 1919 03 pr. Dirbo įvairiose Tarybos nuolatinėse ir laikinosiose k-jose: Valsybės ūkio, Teismų santvarkos įstatymui rengti, Kultūros paminklų saugojimo, Milicijai organizuoti, Antrajai valstybės konferencijai sušaukti.

Su LT delegacija 1918 10 20 vyko į Berlyną, kur susitiko su Vokietijos kancleriu Maksimiljanu fon Badenu. Tarybos nariai gavo Vokietijos pritarimą, kad jie patys gali nuspręsti Lietuvos politinę santvarką, sudaryti vyriausybę ir nustatyti santykius su kaimyninėmis šalimis.

IV M. Sleževičiaus Ministrų kabinete J. Šernas buvo ministru „be portfelio“. 1919 06 18 kartu su kitais Vyriausybės nariais pasirašė atsišaukimą „Lietuvos Piliečiai“, kuriame pasmerkti bet kokie milicijos ir kariuomenės pareigūnų veiksmai prieš suimamuosius ir suimtuosius piliečius, taikant kūno bausmes. Kitame tos pačios dienos Vyriausybės narių pasirašytame atsišaukime „Lietuvos Piliečiai“ pasmerkti bet kurie plėšikavimai prieš Lietuvos gyventojus. Atsišaukimo pabaigoje užtikrinta, kad „visi bus šaukiami tieson ir už savo piktus darbus bus baudžiami visu įstatymų griežtumu“. 1919 07 12 pasirašytame Vyriausybės narių (tarp jų ir J. Šerno) atsišaukime „Lietuvos Piliečiai!“ Lietuvos gyventojai buvo raginami palaikyti šalyje tvarką ir apginti ją nuo „plėšriųjų kaimynų grobikų, kurie neša Lietuvai naujus pančius.“ Tos pačios dienos visų Vyriausybės narių pasirašytame dokumente „Pirmoji valstybės vidaus paskola“ Lietuvos piliečiai buvo raginami remti „Tėvynės laisvę“, „Pirkti Valstybės vidaus paskolos bonus“. 1919 09 25 kartu su kitais TPP nariais (A. Voldemaru, L. Noreika, J. Tūbeliu) įteikė M. Sleževičiui atsistatydinimo raštą ir atsakė dalyvauti koaliciniame Kabinete.

LT jį delegavo į Mažosios Lietuvos lietuvių org-ją – Prūsų Lietuvos tautinę tarybą (PLTT). J. Šerno pastangomis 1920 03 20 į LVT buvo kooptuoti trys PLTT atstovai. Perskaitė aktą dėl Mažosios Lietuvos ryšių nutraukimo ir susijungimo su Lietuva. Tai dienai paminėti J. Šerno pastangomis buvo parengtas ir išleistas leidinys „Kovo 20 diena“ (1921 m.).

1919 m. pab. išrinktas į Lietuvos prekybos ir pramonės banko tarybą, o 1922 m. į valdybą. Bankui reikėjo jo, kaip kvalifikuoto teisininko, žinių, gero

administratoriaus patirties. Bankui patekus į finansinius sunkumus, J. Šernas iš valdybos atsistatydino. Paskui kaip vienas iš įsteigėjų buvo žinomas „Ragučio“ firmos direktijos narys. Nuo 1923 m. įsteigė ir redagavo žurnalą „Savivaldybė“.

1925 m. A. Endziulaičio pakviestas į Vidaus reikalų ministeriją, iš pradžių ėjo referento, o 1925 06 15 paskirtas Savivaldybių departamento direktoriaus pareigoms. Eidamas šias pareigas, supykėdė liaudininkus ir socialdemokratų, užsitraukdamas jų nemalonę ir neapykantą, ne kartą ryškiai pasireiškusią „Lietuvos žiniose“. Pasikeitus Vyriausybei buvo aišku, kad J. Šernas turi išeiti iš ministerijos vienas pirmųjų. Taip ir atsitiko.

J. Šernas savo politiko įsitikinimais buvo linkęs į tautininkus, kurį laiką priklausė TPP. 1920 m. J. Šernas buvo įrašytas į StS rinkimų kandidatų sąrašą kaip TPP narys po J. Basanavičiaus ir A. Voldemaro, o tai tam tikra prasme rodo jo vietą ir įtaką partijoje. Tiesa, šios partijos atstovai į StS nepateko. Ilgainiui, gal praktikos sumetimais, buvo įstojęs į LŪS, kaip artimesnėn, kaip jis sakydavo, savo programa LTS. Tačiau J. Šernas nebuvo partinis žmogus: būdamas stataus būdo, jis žiūrėjo į gyvenimą daugiau praktiko akimis. Kitur rašoma, kad, būdamas reformatas, prisidėjo prie katalikiškos orientacijos LŪS ir ėmė aktyviai dalyvauti – išrinktas LŪS Kauno skyriaus pirmininku. L. Gira rašo: „J. Šerno prisidėjimas prie Ūk.[ininkų] S-gos, žinoma, dar labiau sukėlė prieš jį mūsų kairiuosius publicistus. [...] per laidotuves Nemunėlio Radvilišky atsiėjo atidaryti jo karstas tik dėl to, kad liaudininkų agitatorių buvo paleistas gandas, o pats Šernas nemiręs, bet... išvažiavęs Amerikon. Taip keršijo jo politiniai priešai. Bet asmeninių priešų jis, rodos, neturėjo, nes šitokios širdies ir būdo žmogus jų turėti negalėjo“.

Dalyvavo evangelikų reformatų bažnyčios veikloje – kasmet vykdavo į Sinodo susirinkimus, skatino ir lėšomis rėmė tikinčiųjų kultūrinį bei visuomeninį darbą.

Sirgo skrandžio vėžio liga ir išvažiavo gydytis į Karaliaučių, tačiau operacija nepadėjo. J. Šernas po sunkios ligos mirė Kaune, jam buvo 38 metai. Po vyro mirties 1926 m. Vera Šernienė su mažamečiu sūnumi Jokūbu išvyko į Prancūziją.

Panevėžio dek., Jasiškių par. 1888 metų gimimų metrikų knyga, Jokūbo Šerno gimimo įrašas, LVIA, f. 669, ap. 17, b. 75; Ministerio be portfelio J. Šerno gyvenimo aprašymas, 1919 05 23, LCVA, f. 923, ap. 1, b. 20, l. sk. 78 (skenuota); „A. a. Jokūbas Šernas“, *Savivaldybė*, 1926, nr. 8, p. 1–2; Gira L., „A. a. Jokūbui Šernui atminti“, *Rytas*, 1926 08 14, nr. 181; „L. Valstybės Tarybos Sekretoriai: Kazimieras Bizauskas, Jokūbas Šernas“, *Lietuvos aidas*, 1918 11 23, nr. 139, p. 2–3; „Lietuvio“ redakcija, „A. a. Jokūbas Šernas“, *Lietuvis*, 1926 08 06, nr. 31, p. 6–7; Merkeliš A., „J. Šernas (1888–1926), J. Vailokaitis: Lietuvos nepriklausomybės skelbėjai“, *Lietuvos aidas*, 1938 03 18 nr. 122, p. 8; LVŽ, Vilnius, 1919.

Mikelionis D., „Signataras Jokūbas Šernas ir jo šeima“, *Biržiečių žodis*, 2012 02 14, p. 7; Rinkevičienė G., „Jokūbas Šernas: bibliografija“, *LNB Informacijos centro naujienos* [Elektroninis išteklius], 2013, nr. 6; Savickienė, V., „Apie signataro gyvenimą liko neatsakytų klausimų“, *Panevėžio rytas*, 2014 12 23, p. 9–10; Seibutis, Antanas, *Nuotrauka*: [trumpa biografija ir Biržų krašto muziejuje „Sėla“ saugoma J. Šerno vestuvių nuotrauka], *Šiaurės Rytai*, 2006 08 01, p. 2; „Šernas Jokūbas“, *LE*, Boston, 1963, t. 29, p. 419; Terleckas V., „Signataras ir bankininkas Jokūbas Šernas“, *Lietuvos bankininkai: gyvenimų ir darbų pėdsakai, 1918–1940*, Vilnius, 2001, p. 252–257; prieiga per internetą: <https://www.geni.com/people/Jok%C5%ABbas-%C5%A0ernas/6000000012328548475> [žr. 2016 04 01].

Algis Bitautas